

Дубневич Ю., Вовк І., Кривуля Я., Ковалів В. Довійськова підготовка студентської молоді у системі вищої освіти: досвід України та Польщі. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2026. Том 14, № 3. С. 39-44. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i3-005>.

Dubnevych Yu., Vovk I., Kryvulya Ya., Kovaliv V. Doviiskova pidhotovka studentskoj molodi u systemi vyshchoi osvity: dosvid Ukrainy ta Polshchi [Pre-military training of youth students in the higher education system: the experience of Ukraine and Poland]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka - Education. Innovation. Practice*, 2026. Vol. 14, No 3. S. 39-44. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i3-005>.

УДК 378.016:796.894

DOI: 10.31110/2616-650X-vol14i3-005

Юрій ДУБНЕВИЧ¹, Ігор ВОВК², Ярослав КРИВУЛЯ³, Володимир КОВАЛІВ⁴

¹⁻⁴ Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, Україна

¹ <https://orcid.org/0000-0002-4843-6239>

dubnevychy@lnup.edu.ua

² <https://orcid.org/0000-0001-6075-6094>

igorvasylowych@gmail.com

³ <https://orcid.org/0009-0005-2108-8363>

kryvulya@ukr.net

⁴ <https://orcid.org/0000-0003-2915-9990>

kovaliv@gmail.com

ДОВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Анотація. Враховуючи геополітичну ситуацію сьогодення, яка зумовлена тривалою військовою агресією росії проти України, питання формування стійкого цивільного резерву є вельми актуальним. Метою цього дослідження є здійснення порівняльного аналізу моделей довійськової підготовки студентської молоді у системі вищої освіти України та Польщі. Визначено, що запровадження базової загальновійськової підготовки у закладах вищої освіти є відповіддю на потребу формування масового підготовленого резерву, здатного швидко адаптуватися до умов воєнного часу та виконувати завдання із захисту держави. Досліджено, що інституційно програма базової загальновійськової підготовки реалізується у координації Міністерства освіти і науки України та Міністерства оборони України: МОН забезпечує впровадження теоретичного курсу у межах освітніх програм, тоді як МОУ організовує практичну підготовку на базі військових частин/навчальних центрів, а також комунікує ключові організаційні вимоги. З'ясовано, що Україна обрала шлях інтеграції військової підготовки в обов'язкову освіту, фактично вводячи елемент загального військового навчання для всіх громадян з вищою освітою. Своєю чергою, установлено, що Польща упровадила добровільне військове навчання в межах університетської спільноти, що є прикладом класичної моделі резервної офіцерської підготовки, але адаптоване до власної системи. Досліджено, що обидві моделі мають на меті посилення обороноздатності через підготовку резервістів, проте масштаб і методи відрізняються. Порівняльним аналізом установлено, що довійськова підготовка студентської молоді у системі вищої освіти України та Польщі є відображенням національного безпекового контексту та стратегічних пріоритетів відповідних держав. Україна, перебуваючи в умовах війни, реалізує підхід загальносуспільної оборони, тоді як Польща застосовує інструменти «розумної мобілізації», спрямовані на залучення обмеженого, але підготовленого і вмотивованого сегмента молоді. З'ясовано, що спільною рисою цих моделей є тенденція до зближення освітньої та безпекової політики, що відповідає сучасній концепції всеосяжної оборони.

Ключові слова: студент; довійськова підготовка; професійна армія; резервісти.

Yuriy DUBNEVYCH¹, Ihor VOVK², Yaroslav KRYVULYA³, Volodymyr KOVALIV⁴

¹⁻⁴ Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology named after S. Z. Gzhytsky, Ukraine

¹ <https://orcid.org/0000-0002-4843-6239>

dubnevychy@lnup.edu.ua

² <https://orcid.org/0000-0001-6075-6094>

igorvasylowych@gmail.com

³ <https://orcid.org/0009-0005-2108-8363>

kryvulya@ukr.net

⁴ <https://orcid.org/0000-0003-2915-9990>

kovaliv@gmail.com

PRE-MILITARY TRAINING OF YOUTH STUDENTS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM: THE EXPERIENCE OF UKRAINE AND POLAND

Abstract. Given the current geopolitical situation caused by Russia's ongoing military aggression against Ukraine, the issue of forming a sustainable civilian reserve is highly relevant. The purpose of this study is to conduct a comparative analysis of pre-military training models for students in the higher education systems of Ukraine and Poland. It has been determined that introducing basic general military training in higher education institutions is a response to the need to form a mass-trained reserve capable of quickly adapting to wartime

conditions and performing tasks to defend the state. It has been found that, institutionally, the basic general military training program is implemented in coordination between the Ministry of Education and Science of Ukraine and the Ministry of Defense of Ukraine: the Ministry of Education and Science ensures the implementation of the theoretical course within educational programs, while the Ministry of Defense organizes practical training at military units/training centers and communicates key organizational requirements. It has been established that Ukraine has chosen to integrate military training into compulsory education, effectively introducing general military training for all citizens with higher education. In turn, it has been established that Poland has introduced voluntary military training within the university community, which is an example of the classic model of reserve officer training but adapted to its own system. The study found that both models aim to strengthen defense capabilities through reservist training, but the scale and methods differ. A comparative analysis has established that the pre-military training of students in the higher education systems of Ukraine and Poland reflects the national security context and strategic priorities of the respective states. Ukraine, at war, implements a comprehensive defense approach, while Poland uses "smart mobilization" tools to attract a limited but trained and motivated segment of young people. It has been established that a common feature of these models is the tendency towards convergence of education and security policies, which aligns with the modern concept of comprehensive defense.

Keywords: student; military training; professional army; reservists.

Постановка проблеми. Питання залучення студентської молоді до підготовки у сфері оборони держави набуло особливої актуальності на тлі сучасних безпекових викликів. В умовах збройної агресії проти України особливої актуальності набуває потреба формувати у молодого покоління базові військові навички для посилення національного спротиву та обороноздатності держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначено [1, 3], що нині для України питання інтеграції довійськової підготовки у систему вищої освіти особливо значуще унаслідок тривалої збройної агресії та необхідності забезпечення спроможності держави до національного спротиву. Стверджується [2, 4], що запровадження базової загальновійськової підготовки (БЗВП) у закладах вищої освіти (ЗВО) є відповіддю на потребу формування масового підготовленого резерву, здатного швидко адаптуватися до викликів воєнного стану та виконувати завдання із захисту держави.

Як зазначено [3, 8], такий підхід потребує наукового осмислення з позицій ефективності, ресурсного забезпечення та впливу на освітній процес. Водночас у країнах ЄС реалізуються програми військової підготовки цивільної молоді, які інтегруються в освітній процес вищої школи або здійснюються на добровільних засадах [9]. Зокрема, досвід Польщі – держави-члена НАТО, що розвиває інструменти підготовки резерву за умов професійної армії, – є показовим завдяки впровадженню програми «Legia Akademicka» [1; 10].

Метою даного дослідження є здійснення порівняльний аналіз моделей довійськової підготовки студентської молоді у системі вищої освіти України та Польщі.

Методи дослідження: теоретичний аналіз, систематизація, порівняння різних поглядів на досліджувану проблему, узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури.

Дослідження базується на якісному аналізі нормативно-правових документів, офіційних повідомлень та програмних матеріалів, що регламентують довійськову підготовку студентів в Україні та Польщі. Проведено порівняльний аналіз законодавчих основ і організаційних моделей: в Україні – на основі законів, урядових постанов та матеріалів профільних міністерств щодо запровадження БЗВП для студентів [3–9]; у Польщі – на основі урядових програмних повідомлень, матеріалів з офіційних порталів та інформації закладів вищої освіти щодо реалізації «Legia Akademicka» [1; 10–14]. Інформаційну базу доповнено аналітичними оглядами результатів впровадження програми «Legia Akademicka» [15]. Зібрані дані синтезовано у вигляді описових оглядів і узагальнено у порівняльній таблиці ключових характеристик двох моделей.

Виклад основного матеріалу. Глобальні трансформації системи безпеки, зростання ролі воєнних і невоєнних загроз, а також посилення нестабільності міжнародного середовища актуалізують питання підготовки людського потенціалу до дій в умовах криз і надзвичайних ситуацій. У цих умовах держава дедалі більше покладається на інститути освіти як на важливий ресурс формування національної стійкості, громадянської відповідальності та готовності населення до захисту суверенітету й територіальної цілісності.

Особливе місце в цьому процесі посідає студентська молодь, яка становить стратегічний резерв інтелектуального, управлінського та кадрового потенціалу країни. Саме у період навчання у закладах вищої освіти формуються система цінностей, світоглядні орієнтири та базові компетентності, що визначають готовність молоді людини до активної участі у суспільному житті, зокрема й у сфері національної безпеки. У зв'язку з цим довійськова підготовка студентів набуває значення не лише як елемент військового вишколу, а як складова громадянського та патріотичного виховання.

Поряд із цим інтерес становить досвід європейських держав, які реалізують альтернативні моделі підготовки молоді до оборони. Зокрема, Республіка Польща, будучи членом НАТО та маючи професійну армію, впровадила програму «Legia Akademicka» як добровільний механізм залучення студентів до військової підготовки та формування резерву. Порівняльний аналіз українського та польського підходів дозволяє глибше зрозуміти можливості поєднання освітніх і безпекових інструментів, виявити сильні та слабкі сторони кожної моделі й окреслити напрями їх подальшого вдосконалення.

Система довійськової підготовки у вищій школі України зазнала суттєвої трансформації після початку широкомасштабної агресії у 2022 році. Закон України «Про основи національного спротиву» (2021) заклав концептуальне підґрунтя, визначивши загальновійськову підготовку як одну з основ підготовки громадян України до національного спротиву [3].

У подальшому було внесено зміни до законодавства про військовий обов'язок і військову службу, які передбачили інтеграцію базової підготовки у систему освіти. Зокрема, прийнято Закон України № 3633-IX (2024), який унормував окремі питання проходження військової служби, мобілізації та військового обліку, а також створив підстави для подальшого нормативного оформлення підготовки здобувачів вищої освіти [4]. На виконання змін Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову № 734 від 21 червня 2024 р., якою затверджено Порядок проведення базової загальновійськової підготовки громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських [5].

Інституційно програма базової загальновійськової підготовки реалізується у координації Міністерства освіти і науки України та Міністерства оборони України: МОН забезпечує впровадження теоретичного курсу у межах освітніх програм, тоді як МОУ організовує практичну підготовку на базі військових частин/навчальних центрів, а також комунікує ключові організаційні вимоги [6; 7]. Відповідні роз'яснення, інформаційні матеріали та підходи до інтеграції БЗВП у освітній процес викладено на ресурсах МОН, зокрема у тематичному розділі та супровідних матеріалах [7–9].

Базова загальновійськова підготовка (БЗВП) – це програма військового вишколу для здобувачів вищої освіти, що інтегрується в освітній процес закладів вищої освіти [5–7]. Вона має на меті формування у студентів базових військових компетентностей та готовності до виконання завдань у сфері оборони держави [6; 7].

Обсяг, організація та порядок проведення БЗВП визначаються урядовим Порядком, затвердженим постановою № 734 [5]. Навчально-методична рамка деталізується у матеріалах МОН, включно з презентаційними матеріалами та типовою програмою навчальної дисципліни [8; 9]. Окремі організаційні роз'яснення, зокрема щодо загальної логіки впровадження БЗВП у ЗВО та ключових елементів підготовки, оприлюднює також Міністерство оборони України [6].

Інтеграція у навчальний процес здійснюється через включення теоретичної складової до освітніх програм, тоді як практична складова організовується у форматі спеціалізованих занять/зборів під керівництвом інструкторів у відповідних навчальних умовах, визначених нормативно [5; 6]. Університети забезпечують організаційну готовність до реалізації теоретичної частини та узгодження навчального процесу відповідно до вимог МОН [7–9].

Впровадження БЗВП у закладах вищої освіти розглядається як інструмент формування підготовленого резерву та підвищення загальної оборонної спроможності через системне охоплення студентської молоді базовими знаннями і навичками [3; 5–7]. Нормативне врегулювання створює єдині підходи до організації та проведення підготовки на загальнодержавному рівні, а освітній компонент забезпечує її інтеграцію у структуру вищої освіти [5; 7–9].

Польща після переходу до професійного війська розвиває інструменти підготовки резерву з урахуванням безпекової ситуації в регіоні. Однією з ініціатив у цьому напрямку є програма «Legia Akademicka» – добровільна військова підготовка для студентів закладів вищої освіти [1; 10]. Інформаційні матеріали про програму системно представлені на офіційних ресурсах уряду та збройних сил, а також на сторінках військових центрів рекрутингу [1; 10; 13; 14]. «Legia Akademicka» реалізується у межах взаємодії державних органів та університетів і функціонує як механізм добровільної підготовки резерву серед студентів [10]. Інформаційне супроводження набору та умов участі здійснюють, зокрема, військові центри рекрутингу (Wojskowe Centrum Rekrutacji), які повідомляють про вимоги до кандидатів та етапи підготовки [13; 14].

За матеріалами університетів-учасників, теоретична частина програми організовується на базі ЗВО, а практичний етап відбувається у форматі військових навчальних зборів у визначених військових підрозділах/центрах [11]. Офіційні ресурси оборонного сектору Польщі вказують на модульність програми та можливість отримання визначених результатів/статусів резерву залежно від пройденого етапу [12; 14].

Аналітичні публікації також підкреслюють, що програма, будучи добровільною, орієнтується на мотиваційний відбір учасників і може використовуватися як канал поповнення підготовленого резерву [15]. Водночас практична логіка реалізації програми передбачає поєднання навчання та польового вишколу, що часто відбувається у періоди, зручні для освітнього процесу (зокрема канікулярні) [11; 12].

Україна та Польща обрали різні підходи до підготовки студентської молоді в інтересах оборони, що зумовлено відмінностями у безпековому контексті та військовій політиці. В українській моделі наголос зроблено на нормативному закріпленні та інтеграції БЗВП у систему вищої освіти через закони та урядові акти, що забезпечують системність і масштабність охоплення [3–5]. Польська модель

натомість робить акцент на добровільності, зосереджуючись на підготовці мотивованих студентів як елементі формування резерву [1; 10–12].

У таблиці 1 узагальнено ключові характеристики обох моделей довійськової підготовки студентів. Як видно з таблиці, обидві країни прагнуть підготувати молодь до оборони, але різними шляхами. Україна обрала шлях інтеграції військової підготовки в обов'язкову освіту, фактично вводячи елемент загального військового навчання для всіх громадян з вищою освітою. Польща ж зробила ставку на добровільне військово-навчання в межах університетської спільноти, що більше схоже на класичні моделі резервної офіцерської підготовки, але адаптоване до власної системи. Обидві моделі мають на меті посилення обороноздатності через підготовку резервістів, проте масштаб і методи відрізняються.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей довійськової підготовки студентів у ЗВО України та Польщі

Характеристика	Україна – Базова загальновійськова підготовка (БЗВП)	Польща – «Legia Akademicka» (Академічний легіон)
Правова основа та обов'язковість	Закріплено законами та урядовими актами: концептуально – Закон «Про основи національного спротиву» [3]; організаційно – Постанова КМУ № 734 [5] та супровідні матеріали МОН [7–9].	Реалізується як добровільна програма; інформаційно та організаційно підтримується урядовими ресурсами, ресурсами ЗС Польщі, військових центрів рекрутингу та університетів [1; 10–14].
Мета програми	Формування у студентів базових військових компетентностей та підготовленого резерву; підсилення національної стійкості й здатності до спротиву [3; 5–7].	Підготовка мотивованих студентів як резерву та створення умов для здобуття військового вишколу у добровільному форматі [1; 10–12].
Інтеграція в освітній процес	Теоретична складова інтегрується у навчальні плани ЗВО; практична – організовується згідно з державним Порядком та у взаємодії з МОУ [5–7].	Теоретична складова організовується у ЗВО для учасників програми; практична – у форматі військових навчальних зборів/вишколу [11; 12].
Зміст підготовки	Визначається Порядком та навчально-методичними матеріалами/типовими програмами [5; 8; 9], а також організаційними роз'ясненнями профільних органів [6; 7].	Описується офіційними матеріалами програми та інформацією університетів і оборонного сектору (модульність, етапність, поєднання теорії та практики) [1; 11; 12; 14].
Результати для учасників	Результати та порядок підтвердження проходження підготовки визначаються нормативно та методично [5; 7–9].	Після завершення визначених етапів учасники можуть отримувати передбачені програмою результати/статуси резерву залежно від модулів [12; 14].
Переваги моделі	Системність, єдині нормативні підходи, потенційно масштабне охоплення та формування широкого резерву [3; 5–7].	Добровільність, висока мотивація учасників, гнучка організація та поєднання з освітнім процесом [10–12; 15].
Виклики і недоліки	Значне ресурсне навантаження в разі масового охоплення; потреба у кадровому та матеріально-технічному забезпеченні [5–7].	Обмеженість охоплення через добровільність; залежність від мотиваційних механізмів і організаційної спроможності залучати студентів [10–12; 15].

*Джерела до таблиці: нормативні та інформаційні матеріали України [3–9] і Польщі [1; 10–15].

Впровадження довійськової підготовки студентської молоді у вищій освіті є важливим кроком до посилення національної стійкості та оборонного потенціалу. Український підхід, сформований в умовах прямої військової загрози, передбачає нормативно-інституційне включення БЗВП у систему вищої освіти, що забезпечує системність, уніфікованість і потенційно масштабне охоплення студентів базовими військовими компетентностями [3–7]. Водночас цей підхід ставить високі вимоги до ресурсів, кадрового забезпечення та організації практичної складової [5–7].

Польська модель «Legia Akademicka» демонструє ефективність добровільних програм підготовки резерву у системі вищої освіти: вона надає можливість мотивованим студентам поєднати навчання з військовим вишколом, отримати практичні навички та зробити внесок у оборону держави без запровадження обов'язковості для всіх [1; 10–12]. Результативність і логіка реалізації програми описуються як у офіційних матеріалах, так і в аналітичних оглядах [12; 15].

Порівняння досвіду України та Польщі свідчить, що кожна модель є відображенням національного контексту: Україна орієнтується на інтеграцію військової підготовки в освітні програми як елемент всеохоплюючої оборони [3; 5–7], тоді як Польща зосереджується на добровільній підготовці мотивованого резерву в межах програми «Legia Akademicka» [1; 10–12]. Перспективним напрямом

удосконалення підходів може бути поєднання системності (український підхід) із багаторівневістю та мотиваційними механізмами (польський досвід), що здатне підвищити ефективність довійськової підготовки студентської молоді [11; 12; 15].

Відтак, українська модель довійськової підготовки характеризується високим рівнем нормативного закріплення, системністю та орієнтацією на масове охоплення студентської молоді. Запровадження базової загальновійськової підготовки як обов'язкового елемента освітніх програм дозволяє сформувати значний резерв підготовлених громадян, здатних у короткі терміни долучитися до виконання завдань оборони. Водночас така модель потребує суттєвих організаційних, кадрових і матеріально-технічних ресурсів, а також продуманих мотиваційних механізмів для запобігання формальному ставленню студентів до проходження підготовки.

Польський підхід, реалізований у межах програми «Legia Akademicka», ґрунтується на принципі добровільності та мотиваційного відбору учасників. Він демонструє ефективність гнучких програм військового вишколу, що поєднують освітній і військовий компоненти без порушення логіки функціонування професійної армії. Така модель сприяє формуванню високомотивованого резерву та створює умови для поетапного розвитку військових компетентностей – від базової підготовки до елементів підготовки молодших командирів і офіцерів резерву. Разом із тим, добровільний характер програми зумовлює обмежені масштаби охоплення студентської молоді та залежність результативності від державної підтримки й інформаційно-мотиваційної політики.

Висновки. У ході дослідження довійськової підготовки студентської молоді у системі вищої освіти України та Польщі встановлено, що інтеграція військово-прикладних компонентів в освітній процес є об'єктивною відповіддю держав на сучасні безпекові виклики та важливим інструментом зміцнення національної стійкості. Вища освіта дедалі більше розглядається не лише як простір формування професійних і загальнокультурних компетентностей, а й як середовище підготовки громадян до виконання конституційного обов'язку із захисту держави.

Порівняльний аналіз засвідчив, що обидві моделі є відображенням національного безпекового контексту та стратегічних пріоритетів відповідних держав. Україна, перебуваючи в умовах війни, реалізує підхід загальносуспільної оборони, тоді як Польща застосовує інструменти «розумної мобілізації», спрямовані на залучення обмеженого, але підготовленого і вмотивованого сегмента молоді. Спільною рисою є тенденція до зближення освітньої та безпекової політики, що відповідає сучасній концепції всеосяжної оборони.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих висновків для вдосконалення національних моделей довійськової підготовки. Україна може адаптувати окремі елементи польського досвіду, зокрема щодо багаторівневості підготовки та посилення мотивації студентів, тоді як для Польщі релевантним є український підхід до формування базової військової обізнаності широких верств молоді. Загалом результати дослідження підтверджують, що ефективна довійськова підготовка студентської молоді є важливою складовою сучасної системи національної безпеки та потребує подальшого наукового осмислення й практичного вдосконалення.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у розробці технології довійськової підготовки студентської молоді на основі фізичної підготовки.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Це дослідження не передбачало використання окремих наборів даних.

Використання засобів штучного інтелекту (ШІ). Під час підготовки цієї роботи автори не використовували інструменти штучного інтелекту.

Авторський внесок (CRediT):

Ю. Дубневич – Концептуалізація, Формальний аналіз, Дослідження, Візуалізація.

І. Вовк – Кураторство даними, Методологія, Дослідження, Написання (початковий варіант рукопису).

Я. Кривуля – Адміністрування проєкту, Керівництво, Дослідження.

В. Ковалів – Валідація, Дослідження, Написання (перегляд та редагування).

Список використаних джерел

- БЗВП у закладах вищої освіти: що потрібно знати. Міністерство оборони України. URL: <https://mod.gov.ua/news/bzvp-u-zakladah-vishhoji-osviti-shho-potribno-znati>
- Базова загальновійськова підготовка здобувачів вищої освіти. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/bazova-zahalnoviiskova-pidhotovka-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity>
- Започаткування теоретичної частини БЗВП для студентів : презентаційні матеріали (PDF). МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2025/03/05/bazova-zahalnoviyskova-pidhotovka-zdobuvachiv-vyshchoji-osvity-05-03-2025.pdf>

4. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2232-12>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку : Закон України № 3633-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3633-20>
6. Про затвердження Порядку проведення базової загальновійськової підготовки громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2024 № 734. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/734-2024-%D0%BF>
7. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1702-20>
8. Типова програма навчальної дисципліни «Базова загальновійськова підготовка» (PDF). МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2025/02/24/typova-prohrama-navch-dystsypliny-bzvp-vo-24-02-2025.pdf>
9. Academic Legion – military training program for students. Warsaw University of Life Sciences (SGGW). URL: <https://www.sggw.edu.pl/en/studies/academic-legion/>
10. Legia Akademicka. Wojsko Polskie. URL: <https://www.wojsko-polskie.pl/zostanzolnierzem/legia-akademicka/>
11. Legia Akademicka. Gov.pl (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego). URL: <https://www.gov.pl/web/nauka/legia-akademicka2>
12. Legia akademicka. CYBER.MIL.PL. URL: <https://www.cyber.mil.pl/legia-akademicka/>
13. Legia Akademicka (informacje dla kandydatów). Wojskowe Centrum Rekrutacji Warszawa-Śródmieście. URL: <https://wcrwarszawa-srodmiescie.wp.mil.pl/rekrutacja/legia-akademicka/>
14. Legia Akademicka (materiały informacyjne). Wojskowe Centrum Rekrutacji Jarosław. URL: <https://wcrjaroslaw.wp.mil.pl/aktualnosci/legia-akademicka-2025-wszystko-co-musisz-wiedziec-o-programie/>
15. Michalski D., Rewak D. Diagnosis of the Implementation of the Academic Legion Student Military Education Program. Bellona Quarterly. 2020. № 1. P. 65–79. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0014.0822>

References

1. BZVP u zakładach vyshchoi osvity: shcho potribno znaty. Ministerstvo oborony Ukrainy. URL: <https://mod.gov.ua/news/bzvp-u-zakladah-vishhoyi-osviti-shho-potribno-znati> (in Ukrainian)
2. Bazova zahalnoviiskova pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/bazova-zahalnoviiskova-pidhotovka-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity> (in Ukrainian)
3. Zapochatkuvannya teoretychnoi chastyny BZVP dlia studentiv : prezentatsiini materialy (PDF). MON Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2025/03/05/bazova-zahalnoviiskova-pidhotovka-zdobuvachiv-vyshchoyi-osvity-05-03-2025.pdf> (in Ukrainian)
4. Pro viiskovyi oboviazok i viiskovu sluzhbu : Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2232-12> (in Ukrainian)
5. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo okremykh pytan prokhodzhenia viiskovoi sluzhby, mobilizatsii ta viiskovoho obliku : Zakon Ukrainy № 3633-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3633-20> (in Ukrainian)
6. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia bazovoi zahalnoviiskovoi pidhotovky hromadian Ukrainy, yakii zdobuvaiut vyshchu osvitu, ta politseiskykh : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.06.2024 № 734. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/734-2024-%D0%BF> (in Ukrainian)
7. Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu : Zakon Ukrainy vid 16.07.2021 № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1702-20> (in Ukrainian)
8. Typova prohrama navchalnoi dystsypliny «Bazova zahalnoviiskova pidhotovka» (PDF). MON Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2025/02/24/typova-prohrama-navch-dystsypliny-bzvp-vo-24-02-2025.pdf> (in Ukrainian)
9. Academic Legion – military training program for students. Warsaw University of Life Sciences (SGGW). URL: <https://www.sggw.edu.pl/en/studies/academic-legion/>
10. Legia Akademicka. Wojsko Polskie. URL: <https://www.wojsko-polskie.pl/zostanzolnierzem/legia-akademicka/>
11. Legia Akademicka. Gov.pl (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego). URL: <https://www.gov.pl/web/nauka/legia-akademicka2>
12. Legia akademicka. CYBER.MIL.PL. URL: <https://www.cyber.mil.pl/legia-akademicka/>
13. Legia Akademicka (informacje dla kandydatów). Wojskowe Centrum Rekrutacji Warszawa-Śródmieście. URL: <https://wcrwarszawa-srodmiescie.wp.mil.pl/rekrutacja/legia-akademicka/>
14. Legia Akademicka (materiały informacyjne). Wojskowe Centrum Rekrutacji Jarosław. URL: <https://wcrjaroslaw.wp.mil.pl/aktualnosci/legia-akademicka-2025-wszystko-co-musisz-wiedziec-o-programie/>
15. Michalski D., Rewak D. Diagnosis of the Implementation of the Academic Legion Student Military Education Program. Bellona Quarterly. 2020. Vyp.1. s. 65–79. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0014.0822>

| Матеріал надійшов до редакції: 13.01.2026 р. | Прийнято до друку: 29.02.2026 р. | Опубліковано: 31.03.2026 р. |

This work is licensed under a Creative Commons License Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).